

Pātia pāroru'ia ta'au tamaiti i te tuātau tau meitaki

Ko tēia te pāroru'anga meitaki rava atu nōna

immunise

their best protection

Mē e metua koe, mē kore ra, e tangata ākono tiaki tamariki, no'ou tēia pēapa tuatua 'akakitekite.

Tē 'akakite atu nei tēia i te au ukī mata'iti ō ta'au pēpē nō tōna au pātia'anga pāruru, kia rave'ia.

Ko tēia te pāruru'anga meitaki rava atu nō te au pēpē ē te au tamariki, mē pātia pāruru'ia rātou, i te tuātau tei anoano'ia tika ai.

Pāruru'ia ta'au tamaiti ē to'ou kōpu tangata

Ko te pātia'anga pāruru te rāvenga meitaki rava atu nō te pāruru i to'ou kōpu tangata, kia kore ē tu'ia ē te au maki piri kino ē 13. Ka firī ua tēia mē rave'ia i Nū Tīrēni nei nō te au pēpē katoatoa, te au tamariki rikiriki, ē te au tamariki māpū, ē tae ua atu rātou ki tō rātou rā anau'anga ē 18 mata'iti.*

Ka 'anga'anga tēia pātia'anga pāruru'anga nā roto i te tauturu'anga i ta'au tamaiti, kia rauka i tōna kōpapa i te 'anga i tēta'i au manumanu rikiriki pāruru ō te kōpapa, nō te tamaki atu i te au maki piri kino. Nā teia rāvenga i orā ai mirioni mirioni ō te iti tangata takapini i teiane-ao i te au mata'iti tātakita'i.

* Kua tutaki'ia te patia'anga paruru HPV no te au uki tamariki 9-26 mataiti. Kua tutaki'ia te patia'anga paruru MMR no te katoatoa tei anau ia mei te ra 1 o Tianuare 1969 mai.

Ea'a ka pātia paruru'ia ai?

I te ma'ata'anga o te taime, kua pāruu takere ia te au pēpē kia kore ē tu'ia e te maki mei tō rātou anau'anga mai. Ko te au pēpē kai ū tangata, ko rātou tē ka rauka mai tēta'i au manumanu rikiriki pāruu ākaou mai, mei roto mai i te ū o tō rātou Māmā. E tuātau poto 'ua tō tēia rāvenga pāruu takere, ē kāre rauka i tēia rāvenga i te pāruu i ta'au pēpē kia kore ē tu'ia ē te au maki piri kino katoatoa.

Ka anoano'ia
te au pēpē ē te
au tamariki kia rave'ia
te au pātia'anga pāruu
nō rātou, ei rāvenga i te
pāruu 'ia rātou, kia kore
ē tu'ia ē te au maki
piri kino.

E mea puapinga ma'ata kia pātia pāruu'ia ta'au pēpē,
mē kore ra, ta'au tamaiti, i te au tuātau tei tāmanako'ia
atu, ei rāvenga i te ōronga atu i te tūranga pāruu meitaki
rava atu nō rātou.

Te āru matatio'anga i te au pātia'anga pāroru

'Akamata'ia te au pātia'anga pāroru ō ta'au tamaiti, mē tae aia ki te 6 epetoma, nō te rāvenga meitaki rava atu i te pāroru'anga iāia i te au maki piri kino.

Ko te **'Akano'ono'o'anga Pātia'anga Pāroru ā te Bāsileia** (National Immunisation Schedule) te akapapa'anga tuātau tei tāmanako'ia no te au pātia'anga me rave'ia. Ka akaari atu teia i te tuātau tau no te au pātia'anga pāroru tātakitai o tāau tamaiti kia raveia, ei rāvenga e rauka mai ei te tūanga pāroru meitaki rava atu nona.

E mea puapinga ma'ata no tāau tamaiti kia raveia tōna au pātia'anga pāroru katoatoa.

Ākara'ia atu te **'Akano'ono'o'anga Pātia'anga Pāroru ā te Bāsileia** (National Immunisation Schedule) i te kapi āru mai i teia. E mea pu'apinga ma'ata i te tautā kia pātia pāroru'ia ta'au tamaiti i te taima tano meitaki tikāi, ei rāvenga kia ōronga'ia atu te tūanga pāroru'anga meitaki rava atu nōna, inā rā, mē ka tāvarevare koe, ka rauka rāi iā koe i te rapu kia roko'ia te tuātau tau kia rave'ia tēia. (Ākara meitaki: Ka anoano'ia koe kia 'akamata i te au pātia'anga pāroru nō ta'au tamaiti nō te maki rotavirus, i mua ake kā tae ei 'aia ki te 15 epetoma.) Mē tē manako ra koe ē, pēnei, kāre i rave'ia ana tēta'i okota'i, mē kore ra, tēta'i au pātia'anga pāroru ō ta'au tamaiti, ē komakoma atu koe ki to'ou taote kōpu tangata, mē kore ra, ki te nēti.

Ka rēkōti te taote, mē kore ra, te nēti, i te au pātia'anga pāroru tē ka rave'ia nō ta'au tamaiti, ki roto i te **Rētita Bāsileia ō te Pātia'anga Pāroru** (National Immunisation Register – NIR) (ākara'ia atu te kapi 10 nō teta'i au tuatua 'akakitekite 'akaou mai nō te NIR).

Ka rēkōti katoa'ia te au pātia'anga pāroru ki roto i te **Setifiketi Pātia'anga Pāroru** (Immunisation Certificate) o tāau tamaiti i roto i tona puka o te *Well Child Tamariki Ora My Health Book*. Kia ma'ara iā koe i te 'apai i te puka *Well Child Tamariki Ora My Health Book* ō ta'au tamaiti, mē aere koe ki kō i te taote, mē kore ra, i te nēti, i te au tuātau tātakitai, mē aere ta'au tamaiti nō tōna pātia'anga pāroru kia rave'ia. Ka anoano'ia koe kia 'akaari atu i te Setifiketi Pātia'anga Pāroru (Immunisation Certificate), mē 'akamata ta'au tamaiti i te aere ki tēta'i ngā'i 'anga'anga ākono tamariki (child care service), ki te pūnanga reo, mē kore ra, ki te apī'i tuata'i (primary school).

Na'au rāi ē iki ē, kia rave'ia te pātia'anga pāroru – mē kā tika, ē komakoma atu koe ki tō kōtou taote kōpu tangata, mē kore ra, ki te nēti, mē e au ui'anga ta'au.

Te 'Akano'ono'o'anga Pātia'anga Pāruru ā te Bāsileia (National Immunisation Schedule)

Uki Mataiti Te au maki piri kino kia arai paruru'ia atu

Te vairakau paruru maki

Nui'anga
Pepe

Te maki tetanati + te maki tipitēria + te maki mare totō
(whooping cough, pertussis)

Boostrix®
(28 ki te 38 au epetoma)

Te au maki piri kino kia arai paruru'ia atu (influenza)

I tetai taime uatu rai i
toou nui'anga.

E6
au
epetoma

Te maki rotavirus (kia angai'ia te mua
o te vairakau vaito i mua ake i te epetoma 15)

Rotarix® (te ka kai'ia)

Te maki tipitēria + te maki tetanati + te mare totō +
te maki pōrio + te maki hepatātisi B (hepatitis B) +
te maki *Haemophilus influenzae* tūranga b (Hib)

Infanrix® hexa

Te maki pneumococcal

Synflorix®

E3
au
marama

Te maki rotavirus (kia angai'ia te rua o te vairakau vaito
i mua ake i te epetoma 25)

Rotarix® (te ka kai'ia)

Te maki tipitēria + te maki tetanati + te mare totō +
te maki pōrio + te maki hepatātisi B (hepatitis B) +
te maki *Haemophilus influenzae* tūranga b (Hib)

Infanrix® hexa

Te maki pneumococcal

Synflorix®

E5
au
marama

Te maki tipitēria + te maki tetanati + te mare totō +
te maki pōrio + te maki hepatātisi B (hepatitis B) +
te maki *Haemophilus influenzae* tūranga b (Hib)

Infanrix® hexa

Te maki pneumococcal

Synflorix®

E15
au
marama

Te maki *Haemophilus influenzae* tūranga b (Hib)

Hiberix®

Te au maki mīsara + te au maki māmū + te maki rūbela

Priorix®

Te maki pneumococcal

Synflorix®

Maki pakiri kopupu (chickenpox, varicella)

Varilrix®

E4
au
mata'iti

Te maki tipitēria + te maki tetanati + te mare totō +
te maki pōrio

Infanrix® IPV

Te au maki mīsara + te au maki māmū + te maki rūbela

Priorix®

**E11
+12**
au
mata'iti

Te maki tetanati + te maki tipitēria + te maki mare totō

Boostrix®

Te maki papillomavirus o te tangata (HPV)

Gardasil®9
(e 2 vaito vairakau,
e 6 marama te atea)

Ea'a te au maki piri kino tā te pātia'anga pāruru ka ārai pāruru?

Ko te maki **pakiri kopupu** (chickenpox, varicella) e manumanu rikiriki tona tu te ka riro ei maki kino rikarika ki te kopapa mei te nīmōnia, te maki ki te nga pute vairanga mimi, ki te pukuatu, ki te au paupau'anga ivi e te au ko'u uaua 'unga'unga rikiriki.

Ko te maki piri ō te karaponga, te maki **tipitēria** (diphtheria). Ka 'akangatā teia maki i te 'akaea a'o, me kore ra, i te āpuku. Pēnei, ka arapaki katoa te maki tipitēria i te au ko'u uaua 'unga'unga rikiriki (nerves), te au uaua ō te kōpapa (muscles), ē te puku'atu.

Ka 'akatupu te **Haemophilus influenzae tūranga b** (Hib) i te maki meningitis (e maki piri takapini i te roro), ē te maki epiglottitis (te maki 'akaea ō te karaponga tē ka ārairai i te au ara 'akaea a'o). Pēnei, ka 'akatupu katoa tēia i te maki nīmōnia ē te maki piri kino ō te au pa'upa'u'ngā-ivi, ē i raro katoa ake i te pākiri.

Ko te maki **Hepatitis B** tē arapaki ana ma te tākinga-kino i te ate. Kā riro tēia maki i te 'aka-āpikēpikē ē te 'akamaki kino i te tangata tei tu'ia, ē ka 'aka-rengarenga tōna pākiri.

Nā te maki **human papillomavirus** (HPV) ē 'akatupu ana i te maki pu'aroto (cancer) ki te ngutu ō te vairanga tamariki ō te va'ine, ē pera katoa tēta'i au tū maki pu'aroto kē atu. E maki manumanu 'unga'unga rikiriki tēia, tei kitea'ia mai ē, vaitata te katoa'anga ō te iti tangata ō Nū Tīrēni nei, ka arapaki'ia ā tēta'i tuātau. Kā riro katoa tēia i te 'akatupu i te au pātoa'anga ō te ara 'anau'anga pēpē ō te va'ine.

Nā te **au maki mīsara** ē 'akatupu ana i te maki 'akamura 'aka-pukupuku ō te pākiri, te putāngi'u ta'eta'e te ūpe, te maremare, ē te mata mamae ē ta'eta'e ra te vai. Ka 'akatupu katoa tēia i te maki nīmōnia, te au maki kino piri ō te taringa, ē te kino ki te roro.

Nā te **au maki māmū** ē 'akatupu ana i te maki 'akaea (swelling) takapini i te tuke mata, te piva, ē te katu mamae. Pēnei, ka 'akatupu te maki māmū i te maki 'akaea ki te roro (swelling), ē te turi ki te taringa.

Nā te maki **pneumococcal** ē 'akatupu i te maki nīmōnia, te maki meningitis ē te poitini'anga ō te toto. Pēnei, ka 'akatupu katoa tēia i te maki ūpe (sinus) ē te au maki kino ki te taringa.

Kāre te kōpapa ē tipatipa 'aka'ou mē tu'ia ē te maki **pōrio** (poliomyelitis) ē ka 'akangatā i te 'akaea a'o.

Ka 'akatupu te maki **rotavirus** i te ruaki ē te eke. Kā riro tēia i te 'akatupu i te marōkā kino ō te kōpapa, ē tēta'i taime, e mate tē ka tupu. Ko te au pēpē varevare tē ka arapaki kino 'ia ē teia.

Ka 'akatupu te maki **rūbela** i te tūranga maki meangiti 'ua ō te 'akamura'anga 'akapukupuku ē te mamae ō te pa'upa'u'nga-ivi. E tūranga kino tē kā tupu ki te va'ine kua nui, me tu'ia 'aia ē te maki rūbela i tōna 'akamata'anga i te nui. Pēnei, ka 'anau mai tāna pēpē ma te au tūranga kino tūketūke, mei tērā ra ē, kua turi tōna taringa, kua matapō'ia 'aia, e au maki puku'atu tōna, ē kua kino tōna roro.

Kā riro te maki **tetanati** i te 'akatupu kia ketaketa te au uaua ō te kōpapa ē kia 'uti'uti pōitirere, ē kā riro tē reira i te 'akangatā i te 'akaea a'o, ē te āpuku.

Ka rave-kino te maki **mare totō** (pertussis) i te au ara 'akaea a'o, ē tupu ei te au tūranga maremare ē te ruaki. Pēnei, kā riro tēia i te tākinga-kino tinamou i te ate māmā, ē kā riro katoa i te 'akamotu i te 'akaea a'o ō te au pēpē. Ko te au pēpē varevare tē ka arapaki kino ia ē tēia.

Tēta'ī pāruru'anga 'akaou mai

Pēnei, ka ōronga'ia atu ki tēta'ī au pēpē
ē tēta'ī au tamariki, tēta'ī au pātia'anga
pāruru 'akaou mai, mei te mea ē, e tūranga
kino atu tō rātou nō te tu'ia 'anga ē te au
maki piri kino.

Ka tuatua atu to'ou taote kia koe, mē kore ra, te nēti, nō tēia.

Te au maitu'anga

E mea putuputu ki te au pēpē ē te au tamariki rikiriki, te au tu maitu'anga marū tē kā tupu, i muri ake i te pātia'anga pāruru. Pēnei, kā vai pēra ua tēia au maitu'anga ē pou ua atu ē 2 ra. Mei tēia te tu ō tēia au maitu'anga:

- ka riririri (ka ro'iro'ī ē ka aue-uē)
- ka tu'ia ē te piva marū ua
- e mānga 'akapuku tēta'ī i te ngā'ī ō te pātia'anga tei raveia.

Ko tēta'ī au pēpē, pēnei ka mānga rūaki meangiti ē ka 'eke'ia nō tēta'ī 'okota'ī epetoma, i muri ake i te pātia'ia'anga ki te vairākau rotavirus.

Ea'a ta'au kiā rave mē tupu akē te maitu'anga ki ta'au tamaiti?

- 'Auraka ē parai i te ngā'ī i pātia'ia ana nō te mea, pēnei, kā kino atu te tūranga maitu'anga.
- 'Akamātaratara'ia te kāka'u ō ta'au tamaiti, mē te vera ra 'aia.
- E ōronga koe kia ma'ata atu te vai inu ki ta'au tamaiti (mei tērā ra ē, te vai areare, mē kore ra, āngai putuputu'ia ki to'ou ū).
- E ōronga 'ua koe i te katu paracetamol, mē kore ra, te katu ibuprofen, ki ta'au tamaiti, mē nā to'ou taote, mē kore ra, nā te nēti, i 'akakite atu ē, kia rave pērā koe.

Mē te no'o manamanatā ra koe nō te tūranga maitu'anga ō ta'au tamaiti nō tēta'ī pātia'anga pāruru tei rave'ia, ē komakoma atu koe ki to'ou taote, mē kore ra, ki te nēti, mē kore ra, kāpiki'ia atu te tereponi tutaki kore ā te putuputu'anga Healthline ō te 'anga'anga rapakau, nūmero 0800 611 116, i tēta'ī ua atu tuātau i te avatea, mē kore ra, i te pō.

Te Rētita Bāsileia ō te Pātia'anga Pāruru (National Immunisation Register)

Tei roto i te NIR te au tuatua katoatoa nō te au pātia'anga pāruru ō te au tamariki katoatoa ō Nū Tīrēni nei

I te au taime katoatoa mē ōronga'ia atu te pātia'anga pāruru ki ta'au tamaiti, ka rēkōti to'ou taote, mē kore ra, te nēti, i te reira, ki roto i te NIR.

Nā tēia ē 'akapāpu meitaki ē, kia ōronga'ia atu te au pātia'anga pāruru ō ta'au tamaiti, i te tuātau tano meitaki tikāi. Ka tuku'ia atu tēta'i 'akama'ara'anga kiā koe, mē waitata te tuātau nō te rave'anga i te pātia'anga pāruru ō ta'au tamaiti.

Nā to'ou va'ine 'aka'anau tamariki, mē kore ra, nā to'ou taote, ē akakite atu kiā koe i tēta'i au mea kē atu nō te NIR, i mua ake ka anau mai ei ta'au pēpē, ē, mē komakoma atu rātou kiā koe nō te au pātia'anga pāruru.

Ea'a to roto i te NIR?

Ka rēkōti te NIR i teia au tuatua ō ta'au tamaiti:

- tōna īngoa, tōna ātērēti ngutu'are, tōna rā ānau'anga, tōna tūranga tāne/va'ine, ē tōna tūranga iti tangata
- tōna nūmero rapakau'anga nōnā uaōrāi (te Akapapa'anga ā te Putuputu'anga Rapakau'anga Bāsileia [National Health Index – NHI])
- tōna taote, nēti, ē te putuputu'anga ōronga tauturu, te Well Child Tamariki Ora Provider
- tōna putuputu'anga kōpapa rapakau maki ō te mōti'a (DHB)
- tōna au pātia'anga pāruru tei oti i te rave'ia
- to'ou au tuatua kia kitea'ia te rāvenga nō te kapiki atu 'anga iā koe.

Ka rēkōti katoa te NIR mē kua tuku koe i ta'au tika ē, kāre koe ē anoano i ta'au tamaiti kia pātia pāruru'ia.

Kō'ai tē kā kite i te au mea i roto i te NIR?

Ko te aronga 'anga'anga rapakau ōronga tauturu tei ōronga'ia te tika'anga kia rātou, tē ka tika'ia i te ākara i te au tuatua ō ta'au tamaiti i roto i te NIR.

Kua tuku'ia tēia au tuatua akakitekite ki roto i reira, ei 'akapāpu ē, ka ōronga'ia atu te au pātia'anga pāruu tutaki kore nō ta'au tamaiti, nō tei tau tōna tūrangā kia rave'ia te reira.

Ka rauka iā koe i te pati, i tēta'i tuātau ua atu, ki to'ou taote, mē kore ra, ki te nēti, nō tēta'i kōpi ō te au tuatua 'akakitekite ō ta'au tamaiti i roto i te NIR.

Kua rēkōti katoa'ia ki roto i te NIR, ta'au ī iki ē, kāre koe ē anoano i ta'au tamaiti kia pātia pāruu'ia

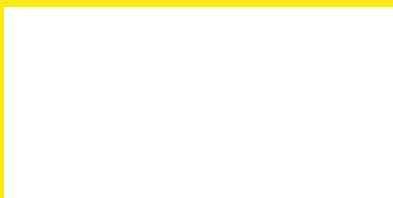
Mē kāre koe ē anoano i te au tuatua ō ta'au tamaiti nō tōna pātia'anga pāruu kia rēkōti'ia ki roto i te NIR, ka rauka iā koe i te 'akaki i teta'i peapa retita 'karē-anoano'ia'. Ē pati koe ki tēta'i taote, mē kore ra, ki tēta'i nēti, nō teia peapa retita.

Ka rauka rāi i ta'au tamaiti kia ōronga'ia atu te au pātia'anga pāruu tutaki kore nōna, ē tae 'ua atu 'aia ki te uki mata'iti 18, 'ua atu ē, kāre koe i anoano kia rēkōti'ia tōna au tuatua pātia'anga pāruu ki roto i te NIR. Kā vai rāi te ingoa ō ta'au tamaiti, tōna ra anau'anga, tōna numero NHI, ē te kōpapa DHB rapakau'anga ō te moti'a ē no'o ra 'aia, ki roto i te NIR.

Nō tēta'ī au tuatua 'akakitekite 'akaou mai nō te pātia'anga pāruru

- E komakoma atu koe ki to'ou taote, mē kore ra, ki te nēti.
- Tatau'ia te tūanga ō te pātia'anga pāruru i roto i ta'au puka *Well Child Tamariki Ora My Health Book*.
- Kāpiki'ia atu te nūmero **0800 IMMUNE (466 863)** mei te ora 9 i te pōpongi ki te ora 4:30 i te avatea a'ia'i, mei te Mōnītē ki te Varaire.
- Nō tēta'ī tauturu tutaki kore i muri ake i te ora tei 'akataka'ia atu (ē 24 ora 'anga'anga), kāpiki'ia atu te nūmero **0800 611 116** ā te Healthline.
- Ātoro'ia atu te roro ūira ātuitui ā te Ministry of Health, nō te pātia'anga pāruru, tēnā tei te: www.health.govt.nz/immunisation

Tēnā te au 'apinga i rūnga i te roro ūira ātuitui www.health.govt.nz, mē kore ra, tei kō i te Putuputu'anga Ōronga Tauturu Tei 'Akamana'ia, ō to'ou DHB ō to'ou moti'a. Akatano'ia i te marama Me 2017. Cook Islands Maori. 06/2017.

Code HE1535

immunise

their best protection